

BATI BALKANLARIN GELECEĞİNDE AVRUPA BİRLİĞİ VE TÜRKİYE’NİN ROLÜ

Fehmi AĞCA

Uluslar Arası Balkan Üniversitesi
fagca@ibu.edu.ink

ÖZET

Avrupa coğrafyasının bütününe kapsayan bir siyasi birlik oluşturulabilmesi için, Batı Balkanların süratle Avrupa Birliği (AB) standartlarına ulaştırılması ve tam üyeliğe alınmaları gerekmektedir. 1999 yılında başlatılan “İstikrar ve Ortaklık Süreci”, AB’nin Batı Balkanlar’a ilişkin politikasının temel çerçevesini oluşturmaktadır. Bu sürecin temel unsurlarından biri olan İstikrar ve Ortaklık Anlaşmaları, bölgesel işbirliği, demokratikleşme, sivil toplumun gelişimi ve devlet kurumlarının oluşturulması konularına odaklanmıştır. Balkanlar’ın AB ile bütünleşmesi, farklılıklara hoşgörü ile yaklaşılmasını ve çok kültürlü bir çevrede bir arada yaşamayı gerektirmektedir.

Yugoslavya’daki iç çatışmalar sonrası, Türkiye Balkanlar’da barışın tekrar tesis edilebilmesi için önemli görevler üstlenmiştir. Balkanlarda yaşayan Müslüman toplulukların huzur ve güvenlik içinde yaşamasını isteyen Türkiye’nin bu politikası, bölge ülkelerinin siyasi ve ekonomik istikrarı için önemli bir güvence ve fırsatlar bahşetmektedir. Türkiye’nin tam üyeliği, Batı Balkanların demokrasi, insan hakları, barış, istikrar, ekonomik gelişme ve AB ile bütünleşme sürecine büyük katkı sağlayacaktır. Batı Balkanlar’da sağlanacak medeniyetler uzlaşması, belki tüm Dünya’ya örnek olabilecek hoşgörü, uzlaşma ve birlikte yaşama kültürünün gelişmesine katkıda bulunacaktır. Bu durum, AB’nin küresel çapta siyasi etkisinin artması sonucunu da doğurabilecektir. Bu bağlamda bu çalışmada, Batı Balkanların geleceğinde AB ve Türkiye’nin rolü irdelenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Batı Balkanlar, Türkiye, İstikrar ve Ortaklık Süreci, Hoşgörü, Uzlaşma.

IN THE FUTURE OF WESTERN BALKANS THE EUROPEAN UNION AND TURKEY'S ROLE

ABSTRACT

In order to complete the political integration covering all European geography, Western Balkans should reach the European standards and be accepted into the full membership. The framework of the EU's policy towards Western Balkans is the Stability and Association Process which have been started in 1999. Stability and Association Agreements, as one of the basic instruments of this process, have focused on regional cooperation, democratization, development of civil society and forming state institutions. Integration of Western Balkans to the EU requires tolerans to the differences and living together in a multicultural environment.

Following the clashes in Yugoslavia, Turkey undertook important tasks in order to maintain peace again in the Balkans. Turkey's main policy aiming that Muslim communities of Balkans live in peace and security, provides an important guarantee and opportunity for the political and economic stability of the states in the region. Turkey's full membership will contribute to democracy, human rights, peace, security, economic development and integration process to the EU in Western Balkans. Re-conciliation of civilizations in Western Balkans may be a good example of tolerans and living together for the world. This might globally increase the political effect of the EU. In this context, in this study, the Western Balkans and Turkey, the EU's future role is discussed.

Key Words: Euroepan Union, Western Balkans, Turkey, Stability and Association Process, Tolerans, Conciliation.

GİRİŞ

AB bir bütünleşme ve barış projesidir. Avrupa'nın bütünleşmesi, uzun süre kuramsal düzeyde tartışılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrası, 1952 yılında Avrupa Savunma Topluluğu ve 1953 yılında Avrupa Politik İşbirliği adları altında savunma ve dış politika alanlarında başlatılan bütünleşme girişimleri başarısızlıkla sonuçlanınca, ekonomik bütünleşme

sağlanmadan siyasal bütünleşmeye ulaşılamayacağı görüşü ağırlık kazanmıştır.

1954 yılında kurulan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu'nu, 1957'de Avrupa Ekonomik Topluluğu ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu takip etmiştir. Başlangıçta 6 kurucu üye ülke ile yola çıkılan Avrupa'nın ekonomik bütünleşme süreci, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla hız kazanmıştır. Bu gelişmeyi destekleyen ABD, böylece Avrupa dışındaki krizlere müdahale konusunda daha serbest olmak ve Avrupa Kıtasında ortaya çıkan küçük çaplı sorunların çözümünü AB'ye bırakmak istemiştir.

Topluluk, 1991 Maastricht Zirvesi'nde ekonomik ve parasal birlik ile birlikte siyasal birliği de somut hedef olarak belirlemiştir. Maastricht Anlaşması, ekonomik ve parasal birliğin yanı sıra, ortak dış ve güvenlik politikası (ODGP), adalet ve iç işleri alanında işbirliğine ilişkin düzenlemelerle, bir anlamda gelecekte oluşturulacak "Birleşik Avrupa Devletleri"nin temellerini atmıştır. Özellikle, ODGP içinde siyasal bütünleşme düşüncesine yer verilmesi, birleşik devlet kurma niyetinin bir ifadesidir.

1. AB'NİN VİZYONU VE BATI BALKANLAR POLİTİKASI

Kısaca yukarıda açıklandığı üzere, AB'nin üyelik kriterlerini yerine getirmede noksanlıkları olmasına rağmen, 2004 Mayısında Orta ve Doğu Avrupa yer alan 10 aday ülkeyi birliğe kabul etmesi dikkat çekicidir. Aynı yaklaşımla, 2007 yılı başında Romanya ve Bulgaristan da birliğe tam üye olmuşlardır. AB'nin genişleme politikasına öncelik vererek, 27 üyeli hale gelmesi, Avrupa kurumlarının ve yönetim modelinin çevresindeki ülkelere yayılmasını ve birliğin küresel ölçekte etkisinin artmasını sağlamıştır.

AB, ABD ile rekabet edebilecek düzeyde ekonomik gücü olmasına rağmen, yeterli askeri güce ve özellikle stratejik ulaştırma vasıtalarına sahip olmaması nedeniyle, gerek NATO içinde gerekse dünyanın çeşitli bölgelerindeki krizler karşısında etkin bir politika uygulayamamaktadır. Bunun sebeplerinden birisi, AB'nin dış ilişkilerle ilgili iki farklı karar verme mekanizmasına sahip olmasıdır. Bir yanda AB'nin dış ekonomik

ilişkilerle ilgili Avrupa Komisyonu ve Bakanlar Konseyi'nin uluslar üstü karar verme yetkisi, diğer yanda ise dış politika ve güvenlik sorunlarının hükümetler arası görüşmeler yoluyla karara bağlanması ikilem yaratmaktadır. ODGP karar verme süreci, altı ayda bir değişen başkanlık sistemi nedeniyle zayıf kalmıştır. AB ekonomik ve mali tedbirleri süratle alırken, politik alanda sınırlı bir rol oynayabilmektedir. AB'nin dışa karşı temsilindeki bu ayırım, üçüncü devletlerde şaşkınlığa neden olmakta, AB'nin şeffaflığını ve öngörülebilirliğini anlamayı zorlaştırmaktadır (Jorgensen,2002:210-232)

Batı Balkan ülkelerinde, AB'nin taahhütlerini yerine getirmeyeceğinden endişe edenler bulunmaktadır. Bazı Batı Balkan ülkelerinin liderlerinin "bizi AB'ye almazsanız, Balkanlar tekrar radikalleşir" yönündeki söylemleri, bu endişenin bir yansımasıdır. Diğer yandan, Batı Balkan ülkelerinin her biri bir an önce AB'ye girmeye çalışırken, kendi aralarında etkin bir işbirliği oluşturamamakta ve komşu ülkelerinin hassasiyetlerini dikkate almamaktadır.

Avrupa coğrafyasının bütününü kapsayan bir siyasi birlik oluşturulabilmesi için, Batı Balkanların süratle AB standartlarına ulaştırılması ve tam üyeliğe alınmaları gerekmektedir. 2009 yılı sonunda veya 2010 yılında Hırvatistan'ın tam üyeliğe kabul edilmesi beklenmektedir. Bir sonraki hedef olarak; öncelikle Makedonya, Arnavutluk ve Karadağ'ın bütünleşme sürecinin hızlandırılacağı ve 2015'e kadar tamamlanabileceği düşünülmektedir. Bu tarihten sonra ise, Bosna-Hersek, Kosova ve Sırbistan ile bütünleşme süreci hız kazanabilir. Böylece, Balkan ülkelerinin tamamını tam üyeliğe alarak genişleme sürecini tamamlayacak olan AB'nin, müteakiben birlik içinde derinleşme politikası üzerinde yoğunlaşmaya yöneleceği değerlendirilmektedir.

AB'nin bölgeye yönelik temel hedefleri arasında, etnik çatışmaların tekrar başlamaması için tedbir alınması, yoksulluk ve savaştan kaynaklanan göçün azaltılması, demokrasinin geliştirilmesi, insan hakları ve azınlık haklarının korunması, bölge ülkeleri ile Batı Avrupa arasındaki refah farkının kapatılması için pazar ekonomisinin kurulması ve istikrarlı

ekonomik büyüme politikalarının geliştirilmesi gibi hedefler yer almaktadır. (www.ec.europa.eu/enlargement).

Balkanlar'ın tekrar bir savaş ve istikrarsızlık bölgesi hâline gelmemesi için, AB bölge ülkelerine üyelik sözü vermiştir. 1999 yılında başlatılan "İstikrar ve Ortaklık Süreci ", AB'nin Batı Balkanlar'a ilişkin politikasının temel çerçevesini oluşturmaktadır. Bu sürecin temel unsurlarından biri olan İstikrar ve Ortaklık Anlaşmaları, bölgesel işbirliği, demokratikleşme, sivil toplumun gelişimi ve devlet kurumlarının oluşturulması konularına odaklanmıştır (<http://www.euractive.com/en/>).

Bölge ülkelerine verilen yardım, 2002-2006 döneminde CARDS adı altında toplamıştır. Bu yardımın alınabilmesi için önkoşul, demokrasi ve hukukun üstünlüğü, temel insan hakları ve azınlık haklarına saygıdır. 2000-2006 arasında toplam 4,65 milyar Euro kullanıma sunulmuştur.

2007 yılında, Katılım Öncesi Yardımlar (Instruments for Pre-Assistance-IPA) tek bir çerçeve altında toplanmıştır. IPA, Türkiye dahil aday ve potansiyel aday ülkeler için 2007-2013 döneminde 11.5 milyar Euro harcanmasını öngörmekte ve beş alanda yardım vermektedir (Brussels,2008):

- 1.Dönüşüm ve kurum oluşturma,
- 2.Sınır aşırı işbirliği,
- 3.Bölgesel kalkınma,
- 4.İnsan kaynaklarını geliştirme,
- 5.Kırsal kalkınma.

2003'te kabul edilen Avrupa Güvenlik Strateji Belgesi'ne göre, Avrupa'da güvenliğe yönelik beş tehditten üçünü başarısız devletler, bölgesel çatışmalar ve örgütlü suç oluşturmaktadır. Bu durumda, Batı Balkanlar AB için bir güvenlik tehdidi oluşturmaya devam etmektedir. AB, bu nedenle bölgede güvenlik sektörü reformu ile ilgilenmekte ve özellikle sınır yönetimlerinin sivilleştirilmesi gibi reformların gerçekleştirilmesini istemektedir(Brussels,2003).

Batı Balkan ülkeleri, Mart 2006'da kabul edilen Salzburg Deklarasyonu çerçevesinde, AB üyeliklerinin değerlendirilmesinin,

- Kopenhag Kriterleri,
- Eski Yugoslavya Üzerine Uluslararası Ceza Mahkemesi(UCM) ile işbirliği,
- İOS yükümlülükleri,

konularını kapsamalarını kabul etmişlerdir (Salzburg,2006).

Kopenhag kriterleri; demokrasi, hukuk devleti, insan haklarına saygı, azınlıkların korunması, işleyen bir pazar ekonomisi ve birlik içindeki rekabet baskısı ile başa çıkabilme kapasitesini öngörmektedir.

Tüm Batı Balkan ülkeleri, UCM'yi kuran Roma Statüsü'nü imzalamışlardır. Ancak Sırbistan hariç hepsi ABD ile ikili muafiyet anlaşması imzalamış ve AB'nin bu konudaki tutumu ile ters düşmüşlerdir.

Mültecilerin dönüşü Batı Balkanların ortak sorunudur ve ancak bölge ülkeleri arasında samimi bir işbirliği ile çözüme kavuşturulabilir. Ocak 2005'te, Bosna Hersek, Hırvatistan, Sırbistan ve Karadağ mültecilerin dönüşü ve entegrasyonu hakkında Saraybosna Deklarasyonu'nu yayınlamışlardır. Bu deklarasyon, konuyla ilgili ilk bölgesel adımdır. Ancak başta Bosna olmak üzere, mültecilerin geri dönüşüne ilişkin ilerleme sağlanamamıştır (Sarajevo Declaration,2005).

İOS kapsamında yeni bir bölgesel işbirliği için, 27 Şubat 2008'de Sofya'da Bölgesel İşbirliği Konseyi'nin kuruluşuna dair Ortak Deklarasyon yayınlanmıştır. Avrupa Komisyonu ve İstikrar Paketi tarafından, Sekretarya merkezi Saraybosna'dadır ve Brüksel'de bir irtibat ofisi bulunmaktadır. Bölgesel işbirliğinin öncelikleri;

- Ekonomik gelişme,
- Altyapı,
- Adalet ve içişleri,
- Güvenlik işbirliği,
- İnsani sermaye oluşturulması ve
- Parlamentolar arası işbirliğinin geliştirilmesi olarak belirlenmiştir (www.rcc.int).

Temmuz 2006'da yürürlüğe giren Güneydoğu Avrupa için Enerji Topluluğu, AB ile bölge ülkeleri arasında özellikle gaz

ve elektrik alanında tek bir enerji pazarı oluşturulmasını amaçlamaktadır. Bu sayede AB'nin enerji konusundaki temel müktesebatının önemli kısmı Batı Balkanlar'da uygulanabilir durumdadır. Haziran 2006'da imzalanan Avrupa Ortak Havacılık Alanı Anlaşması ise, AB havacılık hukukunun Batı Balkanlar'da yürürlüğe girmesini sağlamıştır. AB Komisyonu ayrıca Batı Balkanlar'la bir ulaştırma topluluğu oluşturulması konusunda çalışmalar yürütmektedir. Bu tür girişimler, henüz AB üyelikleri gerçekleşmeden önce, AB'ye Batı Balkanlar'da düzenlemeler yapma imkânı sağlamaktadır. Bu tür düzenlemelerle, bölge ülkelerinin bazı sektörlerde AB ile bütünleşmesini sağlanırken, tam üyelik hedefini arka planda bıraktığı söylenebilir.

Batı Balkanlardan Avrupa Birliği'ne vizesiz seyahat hedefi doğrultusunda, AB 2009 yılı sonunda Makedonya, Sırbistan ve Karadağ'a da vize muafiyeti getirmeye hazırlanmaktadır. AB'nin Batı Balkanlar'daki halkının çoğunluğu Müslüman olan üç ülke olan Bosna-Hersek, Arnavutluk ve Kosova'dan hiç birini vize serbestliği kapsamına almamış olması, bu konuda ayrımcılık yapıldığı iddialarını gündeme getirmiştir. Kosova ve Bosna'nın vize muafiyeti dışında bırakılmaları anlaşılabilir olmakla birlikte, Arnavutluk'un dışarda bırakılmasının gerekçeleri makul görülmemektedir. Çünkü bu ülkeler arasında en istikrarlı gelişme gösteren ve etnik sorunlar yaşamayan ülkelerin başında Arnavutluk gelmektedir. Bu nedenle, yılsonundan önce bu kararını gözden geçirerek en azından bir Müslüman ülkeyi "AB'ye vizesiz seyahat" kapsamına almasının, birliğin prestijini artıracığı düşünülmektedir.

2. BATI BALKAN ÜLKELERİNİN AB İLE BÜTÜNLEŞME SÜRECİ

Batı Balkan ülkelerinin, Yugoslavya'nın dağılması sonrasında bağımsızlıklarını kazanması ve İOS çerçevesinde AB ile bütünleşme girişimleri Tablo 1'de yer almaktadır (<http://www.euractive.com/en/>).

**Tablo 1:
Batı Balkan Ülkelerinin Bağımsızlık Ve AB İle Bütünleşme Süreçleri**

Ülke	Bağımsızlık tar.	İOA imza tar.	İOA yür. tar.	Tam üyelik mür.tar.	Müz.baş tar.
Hırvatistan	25.06.1991	29.10.2001	1.02.2005	21.02.2003	03.10.2005
Makedonya	8.09.1991	9.04.2001	1.04.2004	22.03.2004	-
Bosna-Hersek	01.03.1992	16.06.2008	-	-	-
Karadağ	03.06.2006	15.10.2007	01.01.2008	15.12.2008	-
Sırbistan	05.06.2006	29.04.2008	-	-	-
Kosova	17.02.2008	-	-	-	-
Arnavutluk	28.11.1912	12.06.2006	1.04.2009	28.04.2009	-

2.1. Hırvatistan

Hırvatistan, Batı Balkan ülkeleri içinde AB ile tam üyelik görüşmelerini sürdüren tek ülkedir. AB, başlangıçta Hırvatistan ile müzakerelerin açılmasını Hırvatistan'ın UCM ile işbirliği şartına bağlamıştır. Ekim 2005'te, Hırvat savaş suçlusu General Ante Gotovina'nın yakalanması ve Avusturya'nın ısrarlı tutumu sonucu, Türkiye ile birlikte tam üyelik müzakerelerine başlamasına karar verilmiştir.

Katılım Ortaklığı Belgesi, yargı reformu ve yolsuzlukla mücadele konusunda ulusal bir strateji belirlenmesi ve uygulanmasını öngörmüştür. Diğer öncelikler ise Hırvatistan'ın özellikle savaş zamanından kalan sorunlarına yönelik olmuştur(<http://www.europaeu/scudplus/eg/en/>).

Slovenya, uzun süredir devam eden bir sınır meselesi nedeniyle Hırvatistan'ı engellemektedir. Tam üyelik görüşmelerinin tamamlanabilmesi için, öncelikle Hırvat ve Sloven yetkililerin iki ülke arasındaki sınır anlaşmazlığını çözmesi gerekmektedir.

2009 yılı sonuna kadar Hırvatistan ile müzakerelerin tamamlanabileceği ve en geç 2010 yılı içinde tam üyeliğin gerçekleştirilebileceği tahmin edilmektedir.

2.2. Bosna-Hersek

Eski Yugoslavya Federasyonu'nun dağılması sonrası, Bosna'da 1992-1995 döneminde yaşanan savaş, ancak ABD'nin müdahalesi sonucu durdurulabilmiş ve kurulan barış düzeni ancak ABD'nin arabuluculuğu ile gerçekleşebilmiştir. AB ise, savaş sonrası bölgenin yeniden inşasına yönelik daha fazla sorumluluk üstlenmiştir.

Bosna-Hersek'te, Dayton Antlaşmasıyla görünürde federal yapıda bir devlet kurulurken ülkenin %50'si fiilen Bosnalı Sırp'ların kontrolüne geçmiş ve federasyon içinde Sırp Cumhuriyeti (Republika Srpska) adını almıştır. Oysa savaştan önce Bosna'daki Sırp'ların nüfusu sadece %31 civarında idi. %50'nin üzerinde nüfus oranına sahip Boşnaklar ise, kalan toprakları nüfusun %17'sini oluşturan Hırvatlar ile paylaşmak zorunda kalmıştır.*

Dayton Antlaşması ile 200.000 Boşnağı katleden Sırp'lar mükâfatlandırılmıştır. Bu antlaşma ile çizilen yeni sınırlar, özellikle Bosna halkı için son derece tehlikeli bir coğrafi zafiyet oluşturmaktadır. Bosna dört bir tarafından kuşatılmış bir konumda bulunmaktadır. Harita üzerinde Neuma şehrinde Adriyatik'e kıyısı olmakla beraber, bu daracık kıyı şeridinin bile Bosnalıların kontrolüne bırakılmasına müsaade edilmemiştir. Bu durum, uluslararası toplumun ve özellikle, BM, ABD ve AB'nin Bosna halkının barış, güvenlik ve ekonomik gelişme ihtiyacına ne kadar samimiyetli yaklaştığını göstermesi açısından ibret vericidir.

1995'te Dayton Anlaşması'nın askeri boyutunun uygulanması için NATO Gücü Bosna'da konuşlandırılmış, AB, AGİT, BM ile diğer uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum örgütlerinin barış ve istikrarın yeniden oluşturulmasına katkıda

* Savaş öncesi nüfus istatistiklerinde, Müslümanların nüfus oranı %44 gösterilirken, Sırp'ların oranı % 39 gösterilmiştir. Oysa Sırp'ların gerçek nüfusu %31 civarındaydı. Sırp'lar hanesinde gösterilen ve kendisini Yugoslav olarak tanımlayan %8'lik nüfusun büyük çoğunluğu ise Müslüman Boşnaklardan oluşmaktaydı. Bu nedenle, savaş öncesinde Müslüman nüfusun oranının %50'nin üzerinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu kesimin kendilerini Yugoslav olarak tanımlamalarının temel sebebi ise, dinsel ayrımcılık nedeniyle devlet kademelerinde karşılaşabilecekleri olumsuz ve yanlış tutumlardan etkilenmemek ve daha kolay iş bulmak kaygısından kaynaklanmaktaydı.

bulunabilmesi için gerekli şartlar sağlanmıştır. Türkiye, Orta Bosna'da Zenica şehrinde konuşlanan Tabur Görev Kuvveti çapında bir kuvvetle harekate katkıda bulunmuştur.

AB'nin AGSP kapsamında ilk operasyonu olarak, BM Uluslar arası Polis Gücü'nden görevi devralan AB Polis Gücü, 1 Ocak 2003 tarihinde göreve başlamıştır. Bu gücün %80'i AB üyesi ülkelerden, %20'si ise üçüncü ülkelerden sağlanmıştır. Türkiye de bu güce 12 personelle katkıda bulunmuştur. AB Askerî Operasyonu Althea ise, NATO'nun SFOR operasyonunu sonuçlandırması ve BM Güvenlik Konseyi'nin kararı ile 2 Aralık 2004'te başlamıştır. Bu operasyonun devam edip etmeyeceğine Bosna-Hersek'teki politik gelişmeler ışığında karar verilecektir. Bu maksatla, 2009 yılı içinde AB Başkanlığı tarafından Konsey'e bir rapor sunulacaktır (Brussels,2007).

Dayton Barış Antlaşması ile barışın tesisinden itibaren Bosna-Hersek'te uluslararası toplumun varlığına olan bağımlılığın, ortak devletin yönetiminde yerel kapasitenin gelişmesine bir yönüyle engel teşkil ettiği söylenebilir. Avrupa Komisyonu'nun 2007 raporuna göre, Bosna-Hersek'in siyasal koşulları yerine getirme konusundaki performansında yavaşlama gözlenmektedir ve işlevsel bir piyasa ekonomisinin oluşturulması konusunda fazla ilerleme kaydedilmemiştir.

Yoğun uluslararası çabalara rağmen, Bosna Hersek istikrarın çok uzağındadır. Yerel politikacıların AB üzerinde uzlaşma aramaya çalışmak yerine, Sırp, Boşnak ve Hırvat kimlikleri arasındaki çekişmeleri körüklemesi, halklar arasında korku ve güvensizliği artırmaktadır.

Bu durum, Bosna-Hersek'in Kopenhag kriterlerinin sağlanması konusunda oldukça yetersiz kaldığını göstermektedir. Bu nedenle, Batı Balkanlar'da AB ile bütünleşme sürecini tamamlayabilecek en son ülkenin Bosna-Hersek olacağı değerlendirilmektedir.

2.3. Makedonya

Makedonya'da, Arnavutlar ile Makedonlar arasında 2001 yılında başlayan iç çatışmalar, ülkenin güvenlik güçleri tarafından kontrol edilemeyecek hale gelmişti. Hükümetin

önünde iki seçenek vardı; ya silahlı çatışma ve iç savaş sonucunda ülke parçalanacak veya uzlaşma yoluna gidilerek barış sağlanacaktı.

Makedonya Hükümeti, doğru bir tercih yaparak uzlaşma yolunu seçmiş ve istikrar sürecini kolaylaştırmak için uluslararası kuruluşlardan yardım istemiştir. Barışın tesisi için gerekli şartların oluşturulmasında; AB, NATO ve AGİT temsilcileri birlikte çalışmıştır. 2001 yılında, Ohri Barış Anlaşması imzalanarak çatışmaların durdurulabilmesi sağlanabilmiştir.

AB'nin AGSP mekanizması içinde ilk görev üstlendiği ülkelerden biri Makedonya'dır. Önce, 2003 Mart ayında, AB'nin ilk askeri operasyonu olan Concordia ile sorumluluk NATO'dan devralınmıştır. Cocordia Operasyonu sona ermeden hemen önce, Ohri Barış Anlaşması gereği, polis reformuna katkıda bulunmak üzere, 15 Aralık 2003'te, Proxima Polis Misyonu, İçişleri Bakanlığı ile işbirliği yaparak, hukuk düzeninin sağlanması ve örgütlü suçla mücadele amacıyla görevlendirilmiştir. AB ayrıca bütünleştirilmiş bir sınır güvenliği yönetimi sağlanması çabalarına katkıda bulunmuştur. Proxima görevinin yerine geçmek üzere 14 Aralık 2005'te oluşturulan AB Polis Danışma Ekibi, 30 Haziran 2006'ya kadar, 30 kişilik bir ekiple sınır polisi, yolsuzluk ve örgütlü suçla mücadele gibi konularda, orta ve üst düzey yönetim seviyelerinde gözlem ve danışmanlık hizmeti vermiştir (<http://ue.eu.int/>).

Ohri Barış Anlaşması sonucu oluşan istikrarı korumak amacıyla, Makedonya İOA müzakerelerine başlamak için AB tarafından davet edilen ilk ülke olmuştur. Mart 2004'te ise, Makedonya AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunmuştur ve Aralık 2005'te aday ülke ilan edilmiştir. Katılım Ortaklığı Belgesi ise Şubat 2008'de benimsenmiştir. Bu belgede, kamu yönetiminde azınlıkların hakça temsili ve yerinden yönetim sürecinin sağlanması için yasal çerçevenin tamamlanması ve etnik gruplar arasında güven duygusunun pekiştirilmesi vurgulanmaktadır.

Anayasal ismi üzerindeki anlaşmazlık sebebiyle, 2 Nisan 2008'de Bükreş'te yapılan NATO zirvesinde, Makedonya'nın NATO üyeliği Yunanistan tarafından veto edilmiştir. Üsküp,

Uluslararası Adalet Divanında Yunanistan'a karşı dava açmış ve Yunanistan'ın Bükreş'te yapılan NATO zirvesinde Üsküp'ün İttifaka katılmasını engelleyerek, iki ülke arasında imzalanan 1995 tarihli anlaşmayı ihlal ettiğini iddia etmiştir. Anlaşmanın 11. maddesine göre, Yunanistan, komşusunun uluslararası, çok taraflı ve bölgesel kuruluşlara katılma çabalarını engellemeyeceğine dair güvence vermiştir. Atina ise, bu maddenin, Eski Yugoslav Makedonya Cumhuriyeti isminin kullanılması şartına bağlı olduğunu söylemektedir. Yunan diplomatlar, bu anlaşmanın Yunanistan'a başka bir ismin kullanımına itiraz etme hakkını özellikle tanıdığını ve anlaşmanın pek çok maddesinin bizzat Makedonya tarafından ihlal edildiğini iddia etmektedir.

23 Haziran 2008'de yapılan AB zirvesinde, Makedonya'nın anayasal ismi ile ilgili olarak Yunanistanla arasındaki anlaşmazlığın çözümü, AB'ye katılım için bir önkoşul olarak kabul edilmiştir. Bu durumda, Makedonya'nın Yunanistan ile isim konusunda bir uzlaşmaya varmaktan başka çaresinin kalmadığı anlaşılmaktadır.

AB üyeliğine kabul için en elverişli konumda olan Makedonya'nın katılım sürecinin, Yunanistan'ın engellemesi kalkmadığı takdirde uzun bir süreye yayılacağı değerlendirilmektedir.

2.4. Karadağ

Karadağ, 21 Mayıs 2006'da yapılan referandumda, halkın yüzde 55 oyu ile Yugoslavya Federasyonu'ndan ayrılarak 3 Haziran 2006 tarihinde bağımsız bir devlet olmuştur. Batı Balkanların nüfus bakımından en küçük ülkesi olan Karadağ, diğerlerine oranla etnik sorunların daha az yaşandığı bir ülkedir. Nüfusu sadece 700.000 olan ülkede Müslümanların oranı yüzde 20'dir.

15 Aralık 2008 tarihinde, AB'ye tam üyelik başvurusunda bulunan Karadağ, tam üyelik sürecinde fazla sorunla karşılaşmadan ilerleme sağlayabilecek kapasite ve şartlara sahiptir. En büyük avantajı ise; gerek nüfusu, gerekse coğrafi büyüklüğü açısından AB tarafından hazmedilmesi kolay bir ülke olmasıdır.

2.5. Sırbistan

Sırbistan, Ekim 2006'da kabul ettiği yeni anayasa ile, Kosova'yı Sırbistan'ın ayrılmaz bir parçası olarak nitelemiştir. Kosova'nın 17 Şubat 2008'de ilan ettiği bağımsızlık kararı üzerine, Sırbistan'ın bu kararı tanıyan ülkelerle ilişkilerini düşük düzeye indirme kararı, AB ile ilişkilerinde bir soğukluk dönemine girmesine sebep olmuştur. Sırbistan, Kosova'nın bağımsızlığının birçok AB üyesi ülke tarafından tanınmasını uluslararası hukukun çiğnenmesi ve kendisine yapılan bir haksızlık olarak değerlendirmektedir.

Ancak, Sırbistan'ın Kosova konusunda pragmatik bir tavır takınması ve AB'yle kapılarını kapatmamasının, ülkenin menfaatleri açısından daha uygun olacağı düşünülmektedir. Sonuç itibarıyla, Sırbistan'ın kendi kendisini tecrit etmesi Kosova'yı geri getirmeyecektir.

AB, Sırbistan ile Kasım 2007'de paraflanan İOA'yı, Kosova'nın bağımsızlığını kazanmasının ardından, ülkedeki AB yanlısı çevreleri desteklemek amacıyla, 29 Nisan 2008'de imzalamıştır. 23 Haziran 2008 tarihinde Sırbistan'da Avrupa yanlısı bir hükümet kurulması için anlaşma sağlanmıştır.

Diğer bölge ülkelerinin aksine, Sırbistan ABD ile karşılıklı muafiyet anlaşması imzalamamıştır ve UCM konusunda AB politikasıyla uyum içindedir. UCM tarafından yargılanmak üzere aranan savaş suçlusunu Radovan Karadzic, 21 Temmuz 2008'de, Sırp polisi tarafından yakalanmıştır. AB'nin genişlemeden sorumlu komiseri Olli Rehn, Sırbistan'ın reform sürecinde gösterdiği ilerlemeden memnuniyet duyduğunu, fakat AB üyeliği için Belgrad'ın gerekli tüm koşulları yerine getirmesi gerektiği ve Lahey Mahkemesi ile işbirliğinin bu koşullardan biri olduğunu dile getirmiştir. Savaş suçlusunu Ratko Mladiç hâlâ kaçak durumdadır. Başbakan Yardımcısı Djeliç, yaptığı bir açıklamada, yine de Sırbistan'ın 2009 yılı içinde AB adaylığı için başvuruda bulunacağını söylemiştir (<http://www.euractive.com/en/>).

AB'ye katılım sürecinde halkın genel olarak desteği olmasına rağmen, Sırbistan'ın, Kopenhag kriterlerinin yerine getirilmesinde gecikebileceği ve Bosna-Hersek'le birlikte, AB'ye katılacak en son ülke olacağı düşünülmektedir.

2.6. Arnavutluk

Arnavutluk, 12 Nisan 2009'da, Hırvatistan ile birlikte NATO üyeliğine kabul edilmiştir. Arnavutluk, bölgede hem ABD'nin hem de AB'nin sadık bir müttefiki ve istikrar faktörü olmaya önem vermektedir.

Kosova'nın statüsü konusundaki müzakereler esnasında ve sonrasında Kosova Meclisi'nin bağımsızlık kararı vermesine giden süreçte, Arnavutlar ile Sırp'lar arasında bir çatışmayı alevlendirmekten kaçınarak ve Kosova ile birleşerek daha büyük bir Arnavut devleti kurulması gibi istekler dile getirmeyerek, istikrarın korunmasına büyük katkıda bulunmuştur.

28 Nisan 2009'da AB'ye tam üyelik için resmen başvuruda bulunan Arnavutluk, diğer Balkan ülkelerine nazaran, etnik çeşitliliğin en az olduğu ülkedir. Ülkenin güneyindeki Yunan azınlığın oranı oldukça düşüktür ve istikrar için önemli bir risk teşkil etmemektedir. Diğer yandan oldukça yüksek bir ekonomik gelişme potansiyeli taşıyan Arnavutluğun, Kopenhag kriterlerinin sağlanması için gerekli politik kararlılığı göstermesi halinde, Karadağ ile birlikte aday ülke statüsüne alınacağı ve tam üyelik müzakerelerine kısa süre içinde başlayabileceği değerlendirilmektedir.

2.7. Kosova

Sırbistan'da, 1989 yılında yönetime aşırı milliyetçi Miloseviç'in gelmesiyle birlikte Sırp'ların "Büyük Sırbistan" hayalleri yeniden canlanmıştır. Kosova bölgesinin otonomisi elinden alınmış ve aşırı sert askeri kanunlar uygulanmaya başlanmıştır. Kosovalı Arnavutlar işlerinden çıkarılmış, okulları kapatılmış, devlet hastanelerine girişleri yasaklanmış ve yönetimde kontrolleri tamamen ortadan kaldırılmıştır. Sırp askeri kuvvetleri, 1997 ve 1998 yıllarında, Kosova Kurtuluş Ordusu'na karşı operasyon bahanesiyle, birçok köyü yakmış ve binlerce Arnavut'u öldürmüştür.

Bosna trajedisi, Kosova açısından acı bir tecrübe olmuştur. BM Güvenlik Konseyi kararı doğrultusunda, Bosna'da uygulanan soykırım benzeri bir felaket yaşanmadan, güvenliği sağlamak amacıyla, NATO önderliğinde bir kuvvet bölgede

konuşlandırılmıştır. Harekatın başlangıcından itibaren, Kosova Türk Tabur Görev Kuvveti, Türklerin yoğun olarak yaşadığı Prizren şehrinde görev yapmaktadır.

BM; polis, adalet işleri ve sivil yönetim konularında sorumluluğu yüklenmiş, AGİT'e demokratikleşme ve kurumların oluşturulması, AB'ye ise yeniden yapılanma ve ekonomik kalkınmaya ilişkin sorumluluk verilmiştir.

Kosova'nın statüsü meselesi, Kosova'nın bağımsızlık ilanı ile sonuçlanmıştır. 59 ülke tarafından tanınan Kosova, siyasi bakımdan pek çok zorluğu geride bırakmış görünmektedir. Kosova'da sınırların kontrolü, insan ve uyuşturucu kaçakçılığı temel sorunlar arasında yer almaktadır. Hukukun üstünlüğünün sağlanması, yolsuzlukla mücadele, Arnavut ve Sırp toplumları arasında iletişimin geliştirilmesi yeni devletin temel meseleleridir.

Ancak, Sırların çoğunlukta olduğu Mitroviça kuzeyi, yeni hükümeti tanımayı reddetmekte ve sadece Belgrad'la işbirliği yapmaktadır. Bu bölgenin Kosova'dan koparak ayrılıkçı bir devlet haline gelmesi veya Sırbistan'la birleşme kararı alması ihtimali mevcuttur. AB bu durumu dikkatlice ele almazsa, Kosova bölünme riskiyle karşı karşıya kalabilir.

Kosova, AB için kritik önceliğe sahip bir ülkedir. Bu ülkenin AB ile bütünleşmesi için, bölgenin ve Avrupa'nın istikrarına katkıda bulunacak, koşullarıyla barış içinde bir arada yaşayan, hukukun üstünlüğüne tam olarak saygılı, çok etnikli, demokratik bir Kosova oluşturulması temel şart olarak görülmektedir. Bu da Kosova'daki tüm halkların geleceğinin emniyete alınmasını gerektirmektedir.

Kosova'da NATO'nun askeri misyonu KFOR görevine devam etmektedir. Avrupa Konseyi 16 Şubat 2008 tarihinde, Kosova'da istikrarı bizzat korumak maksadıyla, AGSP kapsamında en büyük sivil operasyon olan "AB Hukukun Üstünlüğü Misyonu" (European Union Rule of Law Mission in Kosovo-EULEX)'nu başlatmıştır. Sivil görevliler ile polis güçlerini kapsayan 1.800 kişilik bir görev gücünden oluşan bu misyonun temel amacı, hukukun hakimiyetinin sağlanması için, özellikle

polis, yargı ve gümrük işlerinin modernizasyonun sağlanarak AB normlarına ve standartlarına uygun hale getirilmesi için Kosovalı yetkililere yardım etmektir. Türkiye'nin de katkıda bulunduğu bu gücün görev süresinin tamamlanma tarihi 14 Temmuz 2010'dur, ancak Kosovalı yetkililerin yeterli tecrübe kazandığı zaman sona erdirilmesi öngörülmektedir (Brussels, 2007).

IMF, 5 Nisan-5 Mayıs 2009 tarihleri arasında yaptığı görüşmeler sonucunda, Kosova'yı 186. üye olarak bünyesine dâhil etmeyi kararlaştırmıştır. Kosova, muhtemelen Dünya Bankası tarafından da kısa süre içinde üye kabul edilecektir. IMF ile yapılacak bir mali anlaşma, Kosova'nın yapması gereken mali ve ekonomik reformları hızlandırarak, ülkeyi mali ve ekonomik yönden disiplin altına alabilir. Ülkeye güvenin artması ile, çok ihtiyaç duyulan yabancı sermayenin ülkeye gelmesi hızlanabilecektir.

Kosova, 2002 yılından beri, para birimi olarak euro kullanmaktadır. Gerekli reformları başarıyla tamamlaması halinde, Kosova'nın makul bir süre içinde AB'ye tam üyelik sürecini tamamlayabileceği değerlendirilmektedir.

3. TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİNİN BALKANLAR'A ETKİSİ

Türkiye, AB üyesi bazı ülkeler tarafından, kültürel olarak İslam merkezli doğunun bir parçası olarak görmektedir. Bu nedenle, hazmı güç bir ülke olarak gördükleri Türkiye'nin tam üyeliğine hemen evet dememekte, ama hayır demenin getireceği maliyetleri de hesap ederek ilişkileri mümkün olduğunca askıda tutmak istemektedirler. Bunun için en pratik formül olarak, Fransa Cumhurbaşkanı Sarkozy ve Almanya Başbakanı Merkel tarafından, Türkiye'yi birliğe bağlayan ancak AB'yi serbest ve esnek bırakan ve imtiyazlı ortaklık olarak adlandırılan özel bir statü oluşturulması önerilmiştir.

Huntington'un Türkiye'yi parçalanmış ülke tanımlamasına neden olan farklı ve değişik medeniyet tecrübelerini yaşamış olmak, uzun dönemli perspektifte bir risk değil önemli bir zenginlik olarak değerlendirilebilir. Türkiye jeokültürel anlamda ne kadar derinliğe sahip olursa, AB üzerinde o derece etkin olabileme potansiyelini koruyabilecektir.

AB için ekonomik gelişmenin sürdürülebilmesi, barış ve huzurun devamı, İslam dünyası ile gerçek bir uzlaşma ve işbirliği ortamının yaratılmasıyla mümkün olabilir. Kalıcı ve uzun süreli bir dünya barışı için, Hıristiyan ve Müslüman kültürleri arasında gerçekleştirilecek bir "medeniyetler uzlaşması projesi", bu açıdan önemli bir etki sağlayabilir. Bu bağlamda, BM bünyesinde eş başkanlıklarını Türkiye Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan ile İspanya Başbakanı Zapatero'nun yaptıkları "Medeniyetler İttifakı" projesinin başarılı olması önemlidir. Aksi yönde bir gelişme ise, uluslararası istikrar ve barış ortamının bozulmasına yol açabilir.

AB karar alma sürecinde etkili olan devletler, Türkiye'nin öneminin ve birliğin dışında bırakılmasının doğuracağı olumsuz sonuçların bilincindedirler. Küresel bir güç olabilmek ya da küresel politikalar üzerinde etkili olabilmek; Ortadoğu ve Hazar enerji havzaları üzerinde etkili olmayı gerektirmektedir. AB'nin, Türkiye olmadan böyle bir etkiye sahip olabilmesi ve enerji güvenliğini sağlayabilmesi mümkün görülmemektedir. AB ülkeleri ile 2009 yıl ortalarında imzalanan Nabucco Projesi ve Rusya Federasyonu ile imzalanan Güney Akım Projesi, Türkiye'nin özellikle enerji arzı güvenliğinde kilit stratejik role sahip olduğunu açık bir şekilde göstermektedir.

AB'nin ABD gibi askeri yöntemlerle bölge ülkeleri üzerinde etki sağlamaya çalışması mümkün olmadığından, işbirliği ve uzlaşma en iyi seçenek gibi görünmektedir. Bu işbirliği ve uzlaşma zeminin oluşturulmasında, Türkiye yine en önemli rolü üstlenme konumundadır. Bu çerçevede, AB'nin Ukrayna ve Moldova ile birlikte üç Kafkas ülkesi olan Azerbaycan, Gürcistan ve Ermenistan'ı orta vadede birliğe alma ihtimali bulunmaktadır.

Türkiye, Avrupa, Asya ve Afrika arasındaki coğrafi olarak merkez ülke konumunu, ekonomik ve kültürel bir merkez olma konumuna yükseltebilecek potansiyele sahiptir. Avrupa'nın demokrasi ve insan haklarına dayalı değerler sistemi, bu potansiyeli zayıflatan değil güçlendiren bir etken olacaktır. Çünkü bu değerler sistemi, özgür iradenin ve yeteneklerin gelişmesi için en uygun ortamı sağlayacaktır. Türkiye ile AB arasında oldukça güçlü bir karşılıklı bağımlılık olduğu

söylenbilir. Türkiye, tarihsel olarak yaklaşık 200 yıldır tüm sistemini Avrupa sistemine uyumlu hale getirme konusunda iyi niyetli ve samimi bir yaklaşım göstermektedir.

73 milyon civarındaki genç ve dinamik nüfusu, Türkiye'nin jeopolitik gücünü takviye eden en önemli faktördür. Gerek ekonomik ilişkilerin ulaştığı büyük ölçek, gerekse güvenlik mülahazaları, AB ile Türkiye arasında karşılıklı bağımlılığının giderek artmasına neden olmaktadır. Türkiye; nitelikli ve kalabalık nüfusu, demokratik kurumları, serbest piyasa sistemi, ulaştırma altyapısını süratle tamamlama çabası, petrol ve doğal gaz naklinde transit ülke olması itibarıyla, ekonomik cazibe merkezi olma potansiyelini her geçen yıl artırmaktadır. Son yıllardaki yüksek ekonomik büyüme oranları ve yabancı sermaye artışı bunu doğrulamaktadır.

Yugoslavya'daki iç çatışmalar sonrası, Türkiye'nin Balkanlar'daki etnik gruplar ile olan tarihî ve kültürel bağlarının önemi ortaya çıkmış ve Türkiye Balkanlar'da barışın tekrar tesis edilebilmesi için önemli görevler üstlenmiştir. Türkiye bu çerçevede, Balkanlarda istikrarın sağlanması için, Arnavutluk, Bulgaristan ve Makedonya ile ikili Güven ve Güvenlik Artırıcı Önlemler anlaşmaları imzalamış, Güney Doğu Avrupa Çok Uluslu Barış Gücü oluşturulmasına öncülük etmiş ve müteakiben Güney Doğu Avrupa Tugayı'nın oluşturulmasını sağlamıştır. Ayrıca, 1995'ten itibaren, Batı Balkanlar'da icra edilmekte olan barışı koruma hareketlerine iştirak etmiştir.

AB Komisyonununun 06 Ekim 2004 tarihli raporunda, Türkiye'nin önemi şöyle vurgulanmıştır: "Türkiye AB açısından stratejik öneme haiz bölgesel bir kavşak noktasında yer almaktadır. Balkanlar, Orta Asya, Orta Doğu ve Doğu Akdeniz toprakları, Asya ile kara ve hava ulaşımı, Rusya ve Ukrayna ile deniz ulaşımı için transit bir konumda bulunmaktadır. AB üyesi olduğunda nüfus açısından en büyük üye devlet olacaktır. İşleyen bir demokrasiye sahip laik bir Müslüman ülke olarak bölgede bir istikrar unsurudur. Batı ittifakıyla olan bütünleşmesi, birçok ekonomik ve bölgesel kuruluşa üyeliği vasıtasıyla, Avrupa'nın ve komşu ülkelerin güvenliğine katkı sağlayacaktır. AB üyesi Türkiye, güçlü tarihsel, kültürel ve ekonomik bağlarını kullanarak Orta Asya'nın istikrar kazanmasına yardımcı olabilir,

demokratik değerlerin gelişmesini teşvik edebilir. Türkiye dünyanın enerji açısından en zengin bölgelerine sınırdaş olması nedeniyle, AB'ye enerji arzının güvenliği konusunda önemli bir işleve sahip bulunmaktadır. Türkiye'nin katılımı, AB'nin bahse konu enerji kaynaklarına erişimini ve bu kaynakların AB tek pazarına güvenli bir şekilde taşınmasını teminat altına alabilecektir. Ayrıca, AB'nin olası tedarik kaynaklarını çeşitlendirerek Rusya, Ortadoğu ve Hazar çevresindeki ülkelerden ve alternatif güzergahlardan güvenli olarak enerji teminine imkan sağlayacaktır." (Brüksel, 2003: 4-8).

Günümüzün küresel gelişme ortamında, AB ve Türkiye, ekonomik kalkınma, bireysel refah ve toplumsal güvenliği sağlama konusundaki yetersizliklerini, ancak Türkiye'nin birliğe tam üye olmasıyla giderebilir. Bu konuda Türkiye'nin gereğinden fazla oyalanması, bölgedeki kriz ortamlarının genişlemesi sonucu, telafi edilemeyecek sonuçların doğmasına ve Türkiye'nin AB'den uzaklaşmasına neden olabilir. Bu durum, sadece Avrupa ve Ortadoğu'da değil, küresel çapta jeopolitik dengelerin bozulmasına neden olabilir. Bozulan dengelerin yeniden tesisi ise, gerek AB, gerekse ABD açısından çok daha büyük maliyetlere katlanmayı gerektirebilir. Bu nedenle, AB'nin Türkiye ile bütünleşme sürecini mümkün olduğunca uzatma politikasından vazgeçmesinin uygun olacağı değerlendirilmektedir.

AB üyesi olan Balkan ülkelerinin Türkiye'nin AB üyeliğine destek vermeleri, kendilerine hem ekonomik hem de güvenlik açısından önemli avantajlar sağlayabilecektir. Çünkü Türkiye, bölgenin barış ve istikrar içinde kalkınmasına en büyük katkıyı sağlayabilecek ülkedir. Türkiye'nin bu gücü, Balkanlar'daki Müslüman toplumlar üzerindeki etkisinden kaynaklanmaktadır.

Türkiye, Balkanlarda yaşayan Müslüman milletlerin gerek kendi devletleri içinde gerekse başka devletler içinde huzur ve güvenlik içinde yaşamasını ve ekonomik gelişmelerini tamamlamasını istemektedir. Türkiye'nin bu politikası, bölge ülkelerinin siyasi ve ekonomik istikrarı için önemli bir güvence ve fırsatlar bahşetmektedir. Özellikle, Ortadoğu ülkeleri ve Türkiye ile Avrupa arasında boyutları giderek büyüyen ticaret

hacminin, Balkan ülkelerinin ekonomilerine çok büyük oranda ivme kazandırması söz konusu olacaktır.

Türkiye'nin tam üyeliği, Batı Balkanların demokrasi, insan hakları, barış, istikrar, ekonomik gelişme ve AB ile bütünleşme sürecine büyük katkı sağlayacaktır. Batı Balkanlar'da sağlanacak, medeniyetler uzlaşması, belki tüm Dünya'ya örnek olabilecek hoşgörü, uzlaşma ve birlikte yaşama kültürünün gelişmesine katkıda bulunacaktır. Bu durum, AB'nin küresel çapta siyasi etkisinin artmasını sonucunu da doğurabilecektir.

SONUÇ

Balkanların gelecekte bir barış ve istikrar bölgesi haline dönüşebilmesi için, AB ile bütünleşme projesinin süratle gerçekleştirilmesine gereksinim duyulmaktadır. Bu nedenle, Balkan ülkelerinin AB ile bütünleşme süreci desteklenmeli, siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda işbirliği ilişkileri geliştirilmelidir.

Bölgesel olarak ve AB içinde bütünleşmenin sağlanabilmesi için, Balkanlar'da çok kültürlülük ve bir arada yaşam savunulmalı ve geliştirilmeli, farklılıklara hoşgörü ile yaklaşılmalı, ortak tarihsel ve kültürel paydalar korunmalıdır. Halklar arasında "öteki"ni dışlamaya ve baskı altına almaya yönelik radikal siyasal akımlara ise karşı çıkılmalıdır.

Balkan milletleri arasındaki olumsuz önyargıların önüne geçilmesi için sağlıklı iletişim ağı oluşturulmalı, mevcut işbirliği ve diyalog kanallarının daha da geliştirilmesi için sivil toplum girişimleri desteklenmelidir. Özellikle, savaşlar ve çatışmalar nedeniyle mülteci durumuna düşen insanların geri dönüş sürecinin desteklenmesi, demokratik bir ortamda çok etnikli bir yaşam tarzının geliştirilmesi önem arz etmektedir.

Bu çerçevede, Türkiye de, Balkan ülkeleri ile olan tarihsel ve kültürel bağlarını güçlendirmeli, ekonomik ve siyasi işbirliğini daha ileri seviyelere götürmek suretiyle, bu sürece katkıda bulunmaya devam etmelidir.

KAYNAKÇA

K. E. Jorgensen, "Making the Common Foreign and Security Policy (CFSP) Work", in J. Peterson and M. Shackleton, The Institutions of the European Union, Oxford University Press, 2002.

A policy priority for the European Union, "Regional cooperation in the Western Balkans."

<http://www.ec.europa.eu/enlargement>.

EU Policy towards Western Balkans,

<http://www.euractive.com/en/enlargement/eu.western>.

balkans.relations

MEMO/08/144, Brussels, "Financial assistance to Western Balkans", 5 March 2008.

European Security Strategy, "A Secure Europe in a Better World", Brussels, 12 December 2003.

Salzburg EU/Western Balkans Joint Press Statement, "Salzburg Declaration", 11.03.2006.

Regional Ministerial Conference on Refugee Returns, "Sarajevo Declaration", 31 January 2005.

Franz-Lothar Altmann, "Stability Pact to the Regional Co-operation Council".

<http://www.rcc.int>

Accession Partnership with Croatia,

<http://www.europa.eu/scudplus/eg/en/>

EU Secretariat Factsheet, "EU police advisory team (EUPAT) in the former Yugoslav Republic of Macedonia", EUPAT/00, December 2005, <http://ue.eu.int/>

"EU Presidency Report on European Security and Defence Policy", Brussels, 11 December 2007.